

Asia Korujen tekijänoikeussuoja

Hakija EDEL City Oy

Annettu 29.8.2012

Tiivistelmä

Vetoketjusta valmistetut kukkaa ja sydäntä muistuttavat korut eivät yltäneet teostasoon.

LAUSUNTOPYYNTÖ

Hakija on pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa koskien hakijan ”Rissa Rossi”- ja ”Heart Rossi” -rintakorujen tekijänoikeutta.

Hakija on liittänyt lausuntopyyntöönsä kappaleet kyseessä olevista rintakoruistaan sekä tekijänoikeutta loukkaaviksi väittämiensä Globe Hope Oy:n tuotteet. Hakijan lausuntopyyntöön liittäminen Rissa Rossi -rintakoru muodostuu ruskeasta vetoketjusta, joka on taivuteltu lähinnä avautunutta ruusua muistuttavaan muotoon. Heart Rossi -rintakoru muodostuu vaaleanpunaisesta vetoketjusta, joka on taivuteltu sydämen muotoon.

Hakijan käsityksen mukaan sen valmistamat ja myymät, lausuntopyynnössä mainitut rintakorut, nauttivat tekijänoikeussuojaa, koska ne ovat itsenäisen ja omaperäisen luomistyön tuloksia. Rintakoruissa ilmenevä omaperäisyys perustuu niiden uniikkiin ilmenemismuotoon. Hakijan käsityksen mukaan muu ei olisi voinut sattumalta päätyä valmistamaan samanlaisia rintakoruja, jos jollekin olisi annettu tehtäväksi valmistaa rintakoru. Globe Hope Oy ei ole hakijan käsityksen mukaan päätenyt sattumanvaraisesti valmistamaan omia tuotteitaan, vaan on alkanut kopioida hakijan rintakoruja. Hakija toteaa, että hakijan ja Globe Hope Oy:n rintakoruja verrattaessa voidaan todeta niiden olevan lähes identtiset.

Hakija esittää tekijänoikeusneuvostolle seuraavat kysymykset:

- Suojataanko lausuntopyynnön kohteena olevia rintakoruja Rissa Rossi ja Heart Rossi tekijänoikeuslain tarkoituksena teoksina eli ylittävätkö ne kumpikin niin sanotun teostason?
- Mikäli hakijan rintakorut ovat teoksia, loukkaako Globe Hope Oy hakijan taloudellisia tekijänoikeuksia valmistaessaan tuotteitaan ilman hakijan suostumusta tai sopimusta eli ovatko Globe Hope Oy:n valmistamat ja levittämät tuotteet tekijänoikeudella suojatuista teoksista ilman tekijän lupaa valmistettuja kappaleita?

Hakijan käsityksen mukaan Globe Hope Oy valmistaa ja myymällä levittää rintakoruja, jotka hakijan käsityksen mukaan loukkaavat hakijan tekijänoikeuslaissa tarkoitettuja taloudellisia oikeuksia. Hakijan käsityksen mukaan Globe Hope Oy:n levittämät rintakorut ovat hakijan valmistamien rintakorujen kappaleita ja Globe Hope Oy valmistaa ja levittää kappaleita ilman hakijan suostumusta.

VASTINE

Tekijänoikeusneuvosto on varannut Globe Hope Oy:lle mahdollisuuden antaa asiassa vastine. Vastineenantaja toteaa, että sen käsityksen mukaan Edel City Oy:n esittämät korut Rissa Rossi ja Heart Rossi eivät ole tekijänoikeussuojaan oikeuttavalla tavalla omaperäisiä ja itsenäisiä. Vastineenantajan mukaan Suomesta ja muualta maailmasta löytyy satoja vastaavan tyyppisiä koruja. Vastineenantaja on liittännyt vastineeseensa linkin internetsivulle, jossa on kuvia lukuisista koruista, joissa vetoketjua on hyödynnetty. Vastineessa on lisäksi linkki internetsivulle, jossa eräs suomalainen vetoketjuvalmistaja ohjeistaa, kuinka valmistaa ”vetoketjukukka”.

Vastineenantajan mukaan siinäkin tapauksessa, että kysymyksessä olevat hakijan korut nauttisivat tekijänoikeussuojaa, suoja ei ulotu vastineenantajan tekemiin koruihin, jotka poikkeavat hakijan valmistamista koruista. Vastineenantaja on toimittanut tekijänoikeusneuvostolle kappaleet kyseessä olevista rintakoruistaan sekä muita kappaleita samantyyppisistä koruistaan.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeuslain (404/61) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova.

Taidekäsityön ja -teollisuuden tuotteiden tekijänoikeussuoja

Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. Säännökseen sisältyvän esimerkkiluettelon mukaan taiteellisina teoksina suojataan muun muassa taidekäsityön ja taideteollisuuden tuotteita. Säännöksen luettelo ei ole tyhjentävä, joten teos voi ilmetä myös muulla tavalla. Taidekäsityön ja -teollisuuden tuotteita ovat muun muassa korut.

Tekijänoikeus syntyy teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaiselta teokselta edellytetään, että sitä voidaan pitää tekijänsä itsenäisen luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason.

Ollakseen tekijänoikeuslain 1 §:ssä suojattu teos taideteollisuuden tuotteen tulee täyttää itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimukset käytännöllisestä tarkoituksesta huolimatta. Jos esimerkiksi tuotteen käyttötarkoitus hallitsevassa määrin sanelee lopputuloksen pikemminkin kuin tekijän luova panos, kyse on tuotteesta, joka ei ole tekijänoikeudellisessa mielessä riittävän itsenäinen ja omaperäinen saadakseen suojaa teoksena. Suojan edellytyksenä ei ole muita vaatimuksia. Esimerkiksi tuotteen taiteellisella laadulla, valmistusmenetelmällä tai tuotteen aikaansaamiseksi vaaditulla työ- tai tietomäärällä ei ole merkitystä teostason määrittämisessä.

Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla. Tavanomaisena arviointikriteerinä on pidetty sitä, voisiko kukaan muu samaan työhön ryhtyessään päätyä samantyyppiseen lopputulokseen.

Tekijänoikeus ei suojaa teoksen ideaa, periaatteita tai tietoja, vaan sitä persoonallista ilmenemismuotoa, johon ne on teoksessa saatettu. Tekijänoikeussuoja ei siten estä kahta henkilöä hyödyntämästä esimerkiksi samaa ideaa.

Euroopan unionin tuomioistuin katsoi 16.7.2009 antamassaan tuomiossa C-5/8 (Infopaq International), että tekijänoikeutta voidaan soveltaa ainoastaan sellaiseen aineistoon, joka on omaperäinen siinä mielessä, että se on tekijänsä luovan henkisen työn tulos. Kuten direktiivin 93/98 17 perustelukappaleessa on todettu, kyse on tekijän luovan henkisen työn tuloksesta silloin, kun se kuvastaa tekijänsä yksilöllisyyttä. Yhdistettyihin asioihin C-403/08 ja C-429/08 4.10.2011 antamassaan tuomiossa (Football Association Premier League ym.) Euroopan unionin tuomioistuin toteaa, että tästä on kysymys silloin, kun tekijä on teoksen toteutuksessa kyennyt ilmaisemaan luovia kykyjään tekemällä vapaita luovia ratkaisuja. Euroopan unionin tuomioistuin lausui vielä nimenomaisesti 1.12.2011 antamassaan ratkaisussa C-145/10 (Painer), että teos (valokuva) voi saada tekijänoikeussuojaa, jos se on tekijänsä henkisen luomistyön tulos siten, että se kuvastaa tekijän persoonaa ja siitä käyvät ilmi tekijän vapaat ja luovat valinnat teosta tehtäessä. Kansallisen tuomioistuimen tehtävä on ratkaista lopullisesti, ylittyykö teoskynnys.

Korkein oikeus on käsitellyt taidekäsityön ja taideteollisuuden tuotteita muun muassa ratkaisuissa KKO 1962 II 60 (rannekoru), KKO 1971 II 4 (ryijy) ja KKO 1980 II 3 (korumallit), joissa korkein oikeus katsoi tuotteen nauttivan tekijänoikeussuojaa.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt tekijänoikeutta taidekäsityön ja taideteollisuuden tuotteisiin esimerkiksi lausunnossaan TN 2008:11, jossa ruusun muotoinen led-valaisimen ilmenemismuoto ei ollut kokonaisuutena niin itsenäinen ja omaperäinen, että se olisi ollut tekijänoikeuslaissa tarkoitettu teos. Korujen tekijänoikeussuojaa tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt esimerkiksi lausunnossaan TN 1997:7, jossa horoskooppikorut eivät yltäneet teostasoon.

Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut sille toimitettua aineistoa ja katsoo, että kyseessä olevissa hakijan koruissa käytetyt aiheet – kukka ja sydän – ovat maailmanlaajuisesti tavanomaisia ja yleisesti käytettyjä koruissa.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että idea toteuttaa sydämen tai kukan muotoinen koru vetoketjua hyödyntäen rajaa huomattavasti tekijän mahdollisuuksia vapaiden ja luovien valintojen tekemiseen. Tekijä voi valita materiaalin ja sen värin. Vetoketjun taivuttelu sydämen muotoon on tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan kuitenkin rajattu vain muutamiin vaihtoehtoihin. Vetoketjukukka on puolestaan tavanomainen käsityö, jonka te-

kemiseen löytyy ohjeita esimerkiksi vetoketjuvalmistajan internetsivuilta.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että Rissa Rossi ja Heart Rossi -korut eivät ilmennä tekijänsä omaperäisiä luovia valintoja siinä määrin, että ne olisivat tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu teoksia. Tekijänoikeussuojan ulkopuolelle jäävän aineiston hyödyntämiseen ei ole tekijänoikeudesta johtuvaa estettä.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että se ei toimivaltansa puitteissa ota kantaa siihen, voidaanko asiaa arvioida muun kuin tekijänoikeuslain perusteella.

Puheenjohtaja Marcus Norrgård

Sihteeri Anniina Huttunen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Marcus Norrgård (puheenjohtaja), Eija Hinkkala, Satu Kangas, Pirjo Kontkanen, Mari Lampenius, Kirsi-Marja Okkonen, Pekka Pulkkinen, Risto Rytty, Anne Salomaa, Pekka Sipilä, Riikka Tähtivuori ja Markku Uotila.